

Fleksibel kvoteutnyttelse for industrieide torske-trålere

Innledning og sammendrag

Havfisk ASA er svært positive til at Fiskeri- og Kystdepartementet (FKD) har sendt forslag om fleksibel kvoteutnyttelse ut på høring. Forslaget legger til grunn en virkelighetsforståelse som Havfisk kan forholde seg til. Det vises i denne sammenheng også til Havfisks (daværende Aker Seafoods) høringssvar av februar 2013 for en ytterligere beskrivelse av drift og marked for Havfisk.

De beskrevne tiltak vil kunne bidra til målsetningen om større tilgang til lønnsomt råstoff for landindustrien, uten en tilsvarende svekkelse av lønnsomheten på fartøysiden. Den foreslåtte innmelding i forutgående år, for å få tilgang til fleksibel kvoteutnyttelse i det påfølgende år fremstår som lite hensiktsmessig og kan bidra til at formålet med ordningen svekkes. Dette bør derfor revurderes.

«Rederikvoteordning»

Aker Seafoods (nåværende Havfisk) foreslo i sitt høringssvar på endringer av leveringsplikt for torske-trålere i februar 2013 at FKD vurderte en «rederikvoteordning». I høringssvaret skrev vi følgende:

Aker Seafoods har utfordringer med å utnytte hele kvotegrunnet for sei. I 2012 hadde selskapet gjenstående over 10 000 tonn med ubenyttet sei-kvote. Årsaken til dette er at tilgangen på sei de siste årene har vært vanskelig og at flere av fartøyene ikke har tilstrekkelig antall driftsdøgn tilgjengelig for å ta kvoten. Også for huse er det noe gjenstående kvote. Selskapet har også konsesjoner for å fiske reke. Denne er bare i liten grad utnyttet de siste årene. Samlet utgjør denne manglende kvoteutnyttelsen et fangsttap årlig på minst 150 millioner kroner. Samtidig har vi fartøy som har ledig kapasitet, men på grunn av begrensningen med maksimalt 3,0 kvoter per fartøy er det ikke mulig å bruke denne ledige kapasiteten til å fiske på den ubenyttede kvoten. Slumpfiskordningen ble etablert for å kunne bidra til en høyere kvoteutnyttelse, men selv med full utnyttelse av denne klarer ikke selskapet p.t. å utnytte kvotegrunnet fullt ut.

Utfordringen med å øke leveransene av fersk torsk for Aker Seafoods trålere er todelt:

- «Den blå åkeren» blir større og det medfører lengre transitt fra fiskefelt til land på høsten. Det er ikke uvanlig at transittiden er på mer enn to døgn hver vei. Skal den ferske fisken ha en akseptabel kvalitet ved lossing betyr det at tiden fra start av fisket frem til fartøyet må forlate fiskefeltet ikke må overstige tre døgn. En tur for en ferskfisktråler varer da normalt en uke (to

dager transitt, tre dager fiske og to dager transitt). En kombinasjonstråler som både kan fryse og levere fersk kan strekke turen til ti dager ved at fangsten de tre første fiskedagene fryses (to dager transitt, tre dager fryseproduksjon, tre dager ferskproduksjon og to dager transitt). Fartøyenes lagringskapasitet for ferskfisk er på 70-90 tonn pr tur. Effektiv fangst vil da ligge i størrelsesorden 10-13 tonn pr dag for en ferskfisktråler, mens en kombinasjonstråler kan ligge på rundt 15 tonn pr dag. Til sammenligning vil en frysetråler i samme fiske ha en kapasitet på rundt 20 tonn pr dag. En fullstrukturert ferskfisktråler (3,0 kvotefaktorer av torsk, sei og hyse) har en samlet årskvote (2012 tall) på ca. 5 000 tonn. Med et snitt på 13 tonn pr dag vil en ferskfisktråler som skal fiske både torsk, sei og hyse ikke klare å fiske kvoten sin. Ferskleveranser med flere arter på et fartøy gir med andre ord et effektivitetstap i forhold til fryseleveranser. Dette effektivitetstapet gir også et indirekte inntektstap både for mannskap og rederi i tillegg til at kostnadene øker og kvote blir stående ubenyttet.

- Prisen for det fryste råstoffet er høyere enn for det ferske. Dette medfører et inntektstap for fersk- og kombinasjonstrålerne i forhold til alternativet. En fullt ut konkurransedyktig filet-næring ville kunne betalt markedspris (p.t. prisen på fryst fisk) for råstoffet.

Vi anbefaler en rederikvoteordning hvor selskapet kan se kvotegrunnlaget under ett og friere kan flytte kvoter mellom fartøy. En slik ordning forutsetter at det er mulighet for flere enn tre kvoter per fartøy.

Ordningen vil muliggjøre en spesialisering av fartøy ved at ferskfisk- og kombinasjonstrålere kan ta ut en relativt sett større andel torsk, mens frysetrålere får større andel hyse og sei.

Simuleringer viser at det er mulig å øke ferske leveranser av torsk fra Aker Seafoods med inntil 3 000 tonn pr år dersom en rederikvoteordning innføres. Samtidig kunne en større andel av den øvrige uutnyttede kvoten vært fisket. Dette ville redusert inntektstapet for både mannskap og rederi i forhold til dagens situasjon.

Det er i dag utfordrende å bemanne ferskfisktrålere på grunn av et betydelig lavere inntektspotensial enn for andre fartøy. En rederikvoteordning ville gitt spesielt mannskapet på ferskfisktrålere et inntektsløft.

En rederikvoteordning kan håndteres innenfor det enkelte rederi, men kan også tenkes benyttet mellom samarbeidende rederi. Ordningen vil ikke være konkurransevridende eller på andre måter eller endre fordeling av kvoter mellom fartøy eller grupper av fartøy.

Dagens leveringsplikt vil kunne ligge fast under en rederikvoteordning og videreføres uforandret. Rapportering av oppfyllelse av leveringsplikt vil også kunne gjøres på samme måte som i dag i en rederikvoteordning.

Havfisk er avhengig av kontinuerlig å tilpasse sin flåte for å sikre en optimal utnyttelse av fartøyene og dermed ha et godt grunnlag for lønnsom drift. Havfisk har i løpet av våren 2013 gjennomført en strategiprosess og konklusjonen fra denne var at det ikke var mulig å drive ferskfisktrålere med tilstrekkelig lønnsomhet under gjeldende rammebetingelser. Styret i Havfisk besluttet derfor å fase ut de to gjenværende ferskfisktrålerne «Jergul» og «Stamsund». «Jergul» er allerede solgt, mens «Stamsund» er lagt ut for salg. Begge fartøy tas ut av drift i slutten av 2013. Til erstatning for disse ble fartøyet «Kongsfjord» bygd om fra en ren frysetråler til en kombinasjonstråler (med både fersk-

og frysekapasitet) i begynnelsen av 2013. Det planlegges med en tilsvarende ombygging for fartøyet «Båtsfjord». Ordningen med fleksibel kvoteutnyttelse ville gitt størst effekt for ferskfisktrålerne, og den anslåtte økningen av ferske leveranser i vårt hørings svar i februar kan derfor bli lavere enn det vi da estimerte.

Som vi påpekte i kulepunkt en ovenfor, så blir «Den blå åkeren» større og større. I høst har Havfisks fartøy fisket svært langt nord, opp mot 80 gr nordlig bredde. Det har medført at transittiden har vært over 60 timer fra fiskefelt til mottak. Fisket har også vært mer variabelt enn de foregående år, noe som har medført at fartøy har måttet forlate fiskefeltet før de hadde full last. Dette har gjort at både ferskfisk- og kombitrålerne har hatt en lavere fangsteffektivitet enn foregående år.

Det er også viktig å understreke at behovet for å oppnå en konkurransedyktig pris, jfr. kulepunkt to ovenfor, fortsatt er en viktig forutsetning for å oppnå målsetningen om økte ferskleveranser. Dette er en faktor som naturligvis ikke kan reguleres, men kun oppnås ved at filet-industrien er konkurransedyktig over tid. 2013 har vist at selv med periodevis svært god tilgang på råstoff, kan det være krevende å skape lønnsom drift. En ordning med fleksibel kvoteutnyttelse må derfor suppleres med andre tiltak for å styrke konkurransekraften til filet-industrien.

Havfisks syn på forslaget

Havfisk er positive til at FKD velger å sende et forslag om fleksibel kvoteutnyttelse ut på høring. I motsetning til forslaget om endring av leveringsplikt som ble sendt på høring i november 2012, beskriver det siste forslaget tiltak som faktisk vil ha en positiv påvirkning på verdiskapingen. Forslaget er også i tråd med Havfisks syn om at løsningen for å skape lønnsomhet i hvitfisknæringen går gjennom større fleksibilitet for aktørene. Større fleksibilitet gjør det mulig å tilpasse seg aktuell markedssituasjon. Forslaget legger til grunn en virkelighetsbeskrivelse som Havfisk kjenner seg igjen i. Landindustrien har behov for lønnsomt råstoff. Dette behovet må ivaretas uten å svekke lønnsomheten på sjøsiden. Samtidig har landindustrien behov for rammevilkår som gjør det mulig å drive kostnads optimalt gitt det høye norske kostnadsnivået.

Havfisk vil knytte følgende kommentarer til forslaget:

- Forslaget legger opp til at fartøyeier i november året før aktuelt kvoteår, skal melde inn en plan for hvilket fartøy som skal avgi og mota kvoter innenfor ordningen. I Havfisk legges det en årlig hovedplan for fartøyenes drift gjennom året. Denne samsvarer med den planen som legges frem for tilgodesette anlegg, jfr. forskrift om leveringsplikt for torsketrålere. For å drive effektivt er denne planen gjenstand for fortløpende revisjon gjennom året. Spesielt på ettersommeren og utover høsten er det en kontinuerlig koordinering mellom rederi og landanlegg for å optimalisere driften. I denne perioden er det behov for stor fleksibilitet for å kunne gjennomføre et effektivt fiske samtidig som landsidens behov dekkes. En innmelding av planlagt fiske i november i forutgående år vil ikke gi en slik fleksibilitet. Havfisk mener at det bør være tilstrekkelig at rederiet ved årets slutt rapporterer hvilket fartøy som har fisket hvilken mengde, at det dokumenteres at leveringsplikten er overholdt og at den samlede kvoten ikke er overfisket. Dette gjøres på samme måte som i dag ved bruk av landings- og sluttsedler.

Subsidiært mener Havfisk at rederiet fortløpende kan melde inn når det avgis og mottas

kvote til/fra fartøyene. Dette kan sammenlignes med dagens ordning ved bruk av slumpfiskordningen, men med den forskjell at det ikke skal gis en forhåndsgodkjenning fra forvaltningen.

- Forslagets målsetning er å legge til rette for mer lønnsomt ferskt råstoff for landindustrien. Det understrekes eksplisitt i høringsnotatet at formålet ikke er effektene på flåtesiden. Havfisk er av den oppfatning at det er god ressursforvaltning å fiske de kvotene som Norge har. Selv om enkelte arter gir lavere verdiskaping i den landbaserte industrien enn andre arter, gir det likevel verdiskaping for fiskeflåten. Per tiden er det bare de industrieide trålerne som i noen grad leverer ferskt råstoff til landindustrien i den havgående flåten. Det bør likevel legges til rette for at fiskereide trålere kan gjøre det samme. En fleksibel kvoteordning for fiskereide trålere bør derfor vurderes på samme måte som for industrieide trålere.
- Den foreslåtte ordningen legger opp til at rederiet i år n+1 kan få tilgang til fortsatt å benytte ordningen, dersom rederiet og landanlegget i år n har hhv. levert mer ferskt råstoff og det har medført en økning i produksjonen av fersk torskefilet. Det er en rekke faktorer som avgjør om det er mulig å øke leveransene av fersk torsk fra rederiet. Kvote størrelser og faktisk tilgang under fiskeriet er to av faktorene. På samme måte vil råstofftilgang være en faktor som påvirker landindustriens produksjon. Den viktigste faktoren er likevel om det finnes et betalende marked for produktene. Det kan derfor tenkes at eksterne faktorer hindrer at ordningen med fleksibel kvoteutnyttelse gir effekt i år n. Det kan likevel være slik at landindustrien i år n+1 har et stort behov for en slik ordning. Fravær av effekt i år n bør derfor ikke avskjære bruk av ordningen i år n+1.
- Forslaget legger opp til at fartøyeier selv må utvikle system som gir grunnlag for myndighetenes kontroll av at ordningen har gitt ønsket effekt. Det pekes i høringsnotatet at ordningen ikke skal gi grunnlag for mer rasjonell drift for de som har tilgang til ordningen enn de som ikke har tilgang til ordning uten at det gir en positiv effekt for landsiden. Med henvisning til tidligere kulepunkt mener Havfisk at ordningen bør være tilgjengelig for alle, og at det ikke bør være noe selvstendig krav å dokumentere at ikke ordningen har gitt en positiv effekt for noen utvalgte rederi.
- Havfisk mener at det er gjennomførbart å etablere et system som viser både hva som er fisket og hva som er produsert på relevante anlegg. Langt på vei rapporterer selskapet dette per i dag gjennom den årlige rapportering av oppfyllelse av leveringsplikt. Disse rapportene baserer seg på data fra salgslagene. Det kan likevel bli utfordrende å sannsynliggjøre at det er ordningen med fleksible kvoteordninger som har bidratt til en eventuell økning i produsert volum på landsiden.
- Havfisk legger til grunn at utvikling av et system for oppfølging av fiske og produksjon kan gjøres i nær dialog med forvaltningen for å sikre et tilstrekkelig og kosteffektivt system. Havfisk vil benytte anledningen til å peke på et forslag som kom frem i arbeidsgruppen «Økt verdiskaping i fiskeindustrien» det såkalte «Grønnevet-utvalget» som i 2004 avga sin rapport til FKD. Her pekes det på behovet for et IT-basert kvotehåndteringsprogram for å følge opp kvotetransaksjoner innenfor og mellom rederi. Et slikt system antas å kunne gi tilstrekkelig grunnlag for kontroll av hva som faktisk er fisket på det enkelte fartøy. Havfisk mener at et slikt system under alle omstendigheter bør utvikles.
- Havfisk dokumenterer årlig oppfyllelse av leveringsvilkårene. Som FKD er kjent med er det en uavklart uenighet mellom Havfisk og forvaltningen om fortolkning av regelverket knyttet til

bearbeidingsplikten. Det ligger svært strenge sanksjonsmuligheter både i Havressursloven og i forskrift om leveringsplikt for torsketrålere, blant annet med mulighet for inndragning av ervervstillatelse. En ordning med fleksibel kvoteutnyttelse forutsetter at regelverket rundt ordningen er klart beskrevet for aktørene – med en utfyllende og god veiledning for gjennomføring.

- En ordning med fleksibel kvoteordning vil medføre et behov for avklaring mot arbeidstakerorganisasjonene. I dag foretas det et såkalt «strukturtrekk» der det trekkes inntil 9,5 % av fangstverdi på en fullstrukturert tråler. Det vil være tariffpartene (arbeidstaker og arbeidsgiverorganisasjonene) som vil måtte avklare hvordan dette skal foregå i praksis. Dette må baseres på prinsippet om at effekten skal være nøytral både for rederi og mannskaper samlet sett.

Andre tiltak

Fiskerinæringen er en næring preget av til dels svært detaljerte regler og forskrifter. Noen av disse har historisk vært viktig mens en del regler og forskrifter har mindre relevans i dag enn tidligere. Mange kryssende målsetninger synes å skulle løses gjennom fiskerinæringen. «Sjømatmeldingen» legger til grunn at Norge skal bli «Verdens fremste sjømatnasjon». For å nå denne målsetningen må det være lønnsomhet i alle ledd i sjømatnæringen. En rekke av dagens detaljerte regler og forskrifter kan være til hinder for dette. Havfisk vil derfor oppfordre FKD til å gjøre en kritisk gjennomgang av disse i den hensikt å forenkle regelverket, samtidig som kravet til forsvarlig forvaltning ivaretas.

Havfisk vil også oppfordre FKD til å vurdere andre tiltak som kan styrke den landbaserte industrien. Rammevilkår for drift, tiltak knyttet til innovasjon både i produkter og produksjonsprosesser og ikke minst markedsføring og markedsadgang er viktige moment i denne sammenheng.

Avslutning

Havfisk er ser positivt på forslaget om fleksibel kvoteutnyttelse. Vi mener at det må gjøres noen justeringer av forslaget for å gi ordningen ønsket effekt. Spesielt er dette knyttet til innmelding og oppfølgingen av bruk av ordningen. Vi stiller gjerne til et møte i Fiskeri- og kystdepartementet for å diskutere dette videre.

På vegne av Havfisk ASA

Olav Holst-Dyrnes

Konsernsjef